

Za tohoto stavu věci jest lhostejno, že stěžovatel prý byl důvěrníkem zůstavitelky a že prý již delší dobu spravuje její dům.

Čís. 2583.

Převzal-li býv. rakouský erár po 28. červenci 1914 od soukromého akciového podniku podnik se závazkem, že bude účastníkům vypláceti kupony z akcií, nepřešla převzetím podniku povinnost k výplatě na stát Československý.

(Rozh. ze dne 8. května 1923, R I 386/23.)

Bývalý c. k. erár uzavřel v prosinci 1917 s akciovým podnikem »řetězového mostu císařovny Alžběty v D.« smlouvu, dle níž převzal most dnem 31. prosince 1917 a vzal na sebe úročení akcií onoho podniku a výplatu výtěžku kuponů a vylosování akcií dle umořovacího plánu. Zároveň převzal od podniku cenné papíry, jež byly odevzdány Ústřední státní pokladně ve Vídni a jí spravovány. Žádost československého eráru o vydání cenných papírů byla rakouským státním úřadem pro obchod zamítnuta a slosování prováděno i nadále v Rakousku. Žaloba obce D., majitelky akcií, proti československému eráru na vyplacení kuponů byla procesním soudem první stolice pro tentokrát zamítnuta. Důvody: Ve smyslu mírové smlouvy mezi mocnostmi spojenými i sdruženými s Rakouskem v Saint Germain en Laye ze dne 10. září 1919 (čís. 507 sb. z. a n. ze dne 31. prosince 1921) a sice čl. 208 této smlouvy, získala sice republika Československá most, o nějž jde, do vlastnictví, nikoliv však zdarma, nýbrž závisí od ustanovení komise reparační, jakou cenu na svůj vrub a ku prospěchu Rakouska bude musit republika Československá za most zaplatiti. Poněvadž smlouva o převzetí mostu se stala dne 31. prosince 1917 a tím dnem také vznikla povinnost bývalého c. k. eráru vůči držitelům akcií býv. akciové společnosti řetězového mostu cís. Alžběty v D., nespadá ve smyslu čl. 203 mírové smlouvy na republiku Československou odpovědnost za dluhy býv. c. k. eráru z této smlouvy, po 28. červenci 1914 vzniklé. Žalovaný erár republiky Československé nemá také dosud v rukou ani ve své dispozici kapitál býv. akc. společnosti řetězového mostu cís. Alžběty, jež stát Rakouský dosud nevydal, sám jím disponuje. Republika Československá nemá tudíž disposičního práva s kapitálem na úhradu požadovaných výtěžků úrokových, kuponových z akcií těch a závisí ve smyslu smlouvy mírové od dosud nestavšího se stanovení reparační komise, jak tento původně soukromoprávní poměr býv. c. k. eráru ku držitelům akcií řetězového mostu v D. vzhledem ku změněným poměrům státním bude upraven. Pro ten čas nemůže býti na eráru republiky Československé právem požadováno, by platil dluh býv. c. k. eráru, na nějž úhrady nemá, a když nejedná se o dluh dle stavu z 28. července 1914 pocházející. Na tomto poměru nemůže ničeho změnit ani ustanovení §u 1409 obč. zák. (nov. zn.), poněvadž nejde tu o universální sukcesi republiky Československé do všech práv a povinností (jmění) býv. c. k. eráru, nýbrž o částečnou sukcesi na základě usta-

novení mezinárodního práva (mírové smlouvy) a poměry, z toho vyplynuvší, řešiti dlužno dle tohoto a nad to ještě pozdějšího ustanovení mírové smlouvy. Že by byl projevila československý erár vůli, v tomto případě převzítí závazky býv. c. k. eráru vůči držitelům akcií mostu v D., prokázáno není. Pokud tudíž sporný předmět na podkladě mírové smlouvy reparační komisí vyřešen nebude, jest pokládati žalobu, o niž jde, proti československému eráru za předčasnou a nelze toho času ani posouditi, zda bude československý erár pasivně legitimován k této žalobě. O d v o l a c í s o u d zrušil rozsudek soudu první stolice a uložil mu, by, vyčkaje pravomoci, ve věci dále jednal a ji znovu rozhodl. D ů v o d y: Žalobkyně odvozuje žalobní nárok ze smlouvy, uzavřené dne 31. prosince 1917 mezi akciovým podnikem »Řetězový most císařovny Alžběty« a bývalým rakouským c. k. erárem a snaží se dovoditi, že žalovaný Československý stát jako nástupce bývalého rakouského c. k. eráru, vstoupiv v jeho veškerá práva a závazky, převzal také všechna práva a závazky, z oné smlouvy pro c. k. erár vyplývající, a důsledkem toho jest povinen nároky žalobkyně z oné smlouvy plniti. Než názor tento nelze sdíleti, jak již první soud správně uvedl, ježto stát Československý není universálním nástupcem bývalého Rakouska a z tohoto důvodu nepřevzal také žádných aktiv a pasiv bývalého státu rakouského. Pro posouzení otázky, jaká práva a závazky stát Československý od bývalého Rakouska převzal, rozhodna jsou pouze ustanovení smlouvy Saint Germainské. Dle čl. 208 této smlouvy ze dne 10. září 1919 získal stát Československý všechny statky a majetek vlády rakouské, bývalé i nynější, pokud leží na jeho vlastním území. Důsledkem toho stal se vlastníkem mostu, o nějž se jedná, se vším jeho příslušenstvím a může s ním jako vlastník libovolně nakládati (§ 362 obč. zák.). Nabytí tohoto vlastnictví nestalo se ovšem způsobem bezplatným, poněvadž dle čl. 208 uvedené smlouvy cena tohoto majetku stanovena bude komisí reparační, by byla připsána na vrub státu nabývacího a ku prospěchu Rakouska. Než stát Československý stal se dle čl. 208 také vlastníkem oněch pohledávek (práv), která plynula ve prospěch bývalého státu rakouského z reversu ze dne 16. srpna 1917, dle něhož okres d-ský s městy D. a P. zavázal se platiti státu rakouskému roční příspěvek 10.000 K za to, že akciový spolek mostu zřekl se ve prospěch státu dnem 30. června 1917 všech práv z výsady mýta ze dne 20. července 1856, by převzetí mostu státem bylo docíleno a státu ulehčen náklad z dohody plynoucí, poněvadž majetkem ve smyslu mírové smlouvy čl. 208 rozuměti sluší nejen věci hmotné, nýbrž i pohledávky a práva (druhý díl obč. zák., zejména §§ 298, 299 a pak § 531 obč. zák.). Ohledně této výsady mýta tvrdí žalující, že si ji akciový spolek vymohl u státní správy za účelem vybírání mostného a že z výtěžku tohoto mostného bylo kryto zúročení a umoření akciového kapitálu ve smyslu umořovacího plánu, státní správou schváleného. Tvrdí dále, že příspěvky ročních 10.000 K byly příspěvkem na vykoupení mýtného privilegia, náhradou za zrušené mýto, a určeny byly témuž účelu, k jakému sloužilo dříve mostné, tedy ku krytí zúročení, a umoření akciového kapitálu a výplaty dividend. Konečně tvrdí a je také zjištěno, že příspěvky ročních 10.000 K oněmi korporacemi za léta 1917—1919 byly

placeny, že zbytek příspěvku za rok 1920 4.500 K a příspěvek za rok 1921 nebyly zaplacený, že proto finanční prokuratura domáhala se zaplacení jejich pod pohružkou podání žaloby. Z toho plyne, že si Československý stát na tyto příspěvky ve smyslu smlouvy St. Germainské právo osobuje. Jest zde tedy dle tvrzení strany žalující fond, určený k uspokojení nároku žalobního a k tomu postačující. Připomenouti jest ještě, že dle téhož tvrzení cenné papíry 147.400 K a hotovost 20.236 K 28 h, akciovým spolkem bývalému c. k. eráru odevzdané, získány byly z výtěžku výsady mýta. Strana žalovaná doznala pouze, že příspěvek 10.000 K, o nějž jde, je příspěvkem na vykoupení privilegia mýtného, iakvmsi ekvivalentem za zrušení mostného, ale namítá, že příspěvky tyto jsou jen příspěvky na udržování mostu, že také zrušení mostné témuž účelu sloužilo a jím: ani celé udržovací náklady mostu kryty nebyly. Žalovaná strana namítá však dále, že, i když převzala majetek vlády rakouské, nepřevzala tím také dluhů jejich, a odvolává se ve směru tomto na ustanovení čl. 205 smlouvy St. Germainské, dle něhož nynější vláda rakouská bude samojediná odpovědna za všechny závazky, sjednané za války mimo závazky tam blíže uvedené. Soud odvolací jest však toho názoru, že pod závazky zde uvedenými možno rozuměti jen dluhy samostatné, skutečně stávající, za války vzniklé a splatné, jak tomu nasvědčuje i čl. 248 téže smlouvy, a nikoliv závazky, vyplývající ze vzájemného plnění, na základě něhož vláda rakouská hodnotu obdržela, ale protihodnoty plné nedala, které vznikem svým spadají do války, ale splatnými a tedy skutečnými dluhy staly se teprve po prohlášení samostatnosti státu Československého. Žalobce také domáhá se výplaty kuponu, splatných ode dne 31. prosince 1918. Nehledíc k tomu, je žalovaná strana, když přijímá a vymáhá příspěvky ročních 10.000 K, určené pro jisté účely, také povinna, příspěvky ty ve prospěch účelu těch použít. Jest tedy třeba zjistiti, k jakému účelu určen byl výtěžek mýta (mostné), zejména zda z výtěžku toho mělo býti kryto zúročení a umoření akciového kapitálu a zda k tomuto krytí přistoupeno býti mělo teprve snad po úhradě veškerých výloh a nákladů, s udržováním mostu a vybíráním mýta spojených, zda roční příspěvek 10.000 K, placený okresem d-ským a městy D. a P. byl ekvivalentem za zrušení poplatku mostného a určen byl témuž účelu, jako dříve mostné, a konečně jaké náklady žalovaná strana z důvodu udržování mostu a převzetí jeho od doby nabytí vlastnictví jeho vynaložila. Zbylo-li by něco po odečtení těchto nákladů z vybraných nebo splatných příspěvků, musilo by přebytku toho použito býti na uspokojení nároku žalobního. Pak-li by tomu nebylo tak, musela by žalující strana se svými nároky poukázána býti na příspěvky, budoucně splatné, nebo na kapitál 147.400 Kč a 20.236-28 K, pokud by se žalované straně podařilo vymoci je na vládě republiky Rakouské, a konečně i na výsledky reparačního řízení, pokud by jím z důvodu převzetí mostu dle čl. 208 smlouvy nějaká částka žalované straně k dobru vybyla.

N e j v y š š í s o u d zrušil napadené usnesení a vrátil věc odvolacímu soudu, by rozhodl o odvolání, nehledě k důvodu, pro který zrušil rozsudek.

D ů v o d y:

Se soudem odvolacím je souhlasiti v názoru, že jsou pouze ustanovení mírové smlouvy St. Germainské rozhodna pro posouzení otázky, jaká práva a jaké závazky převzal Čsl. stát od bývalého Rakouska. Totéž platí i pro sporný případ, v němž rozhoduje se o tom, zda Čsl. stát má splniti závazek, převzatý dřívějším Rakoukem vůči akcionářům bývalé akc. společnosti »Řetězový most císařovny Alžběty«, záležející ve výplatě kuponů akcií a požitkových listů. O závazcích bývalého Rakouska jednájí čl. 203 a 205 mírové smlouvy, a sice první z nich o závazcích, sjednaných před 28. červencem 1914 bývalou vládou rakouskou, mezi něž nenáleží sporný závazek, sjednaný smlouvou ze dne 31. prosince 1917. Není proto třeba blíže uvažovati o čl. 203, přes to však nelze přehlédnouti ustanovení předposledního odstavce odd. 2, stanovícího výhradnou zodpovědnost rakouské vlády za všechny závazky mimo závazky v předchozích odstavcích určitě označené. Totéž ustanovení obsaženo je i v posledním odstavci čl. 205 ohledně závazků, sjednaných za války, t. j. po 28. červenci 1914. Předchozí ustanovení tohoto článku mají zvláštní ustanovení pouze o titrech, odpovídajících části titrového válečného dluhu, a titrech, uložených u rakousko-uherské banky ke krytí bankovek, jí vydaných. Je proto ono zcela všeobecně znějící ustanovení vztahovati na všechny ostatní závazky, mezi nimi i na sporný závazek, jenž vznikl taktéž za války. Podle tohoto článku nemění se ani mírovou smlouvou ničeho na závazku, ježto dlužníkem zůstává nynější vláda rakouská jakožto jediná představitelka starého Rakouska. Náhled odvolacího soudu, že nelze sem počítati závazky ze vzájemného plnění, jež staly se skutečnými dluhy teprve po prohlášení samostatného státu Čsl., nemá v mírové smlouvě opory, ano jí odporuje, ježto smlouva tato co do závazků nepojí se dnem prohlášení Čsl. státu žádných účinků. Podle ní je rozhodna pouze doba válečná, jež končila teprve sjednáním mírové smlouvy. Nezáleží proto na tom, že podle skutkového přednesu žalující strany zavázaly se některé samosprávné svazky dohodou s bývalým rakouským erárem platiti roční příspěvek jako částečnou náhradu za zrušené mýtné, a že zástupcové Čsl. státu domáhají se příspěvku toho pro tento stát. Odvolací soud poukazuje sice správně na to, že podle čl. 208 mírové smlouvy nabyl Čsl. stát nároku i na tyto příspěvky, mylně však dovozuje z toho omezení ve prospěch žalující obce jako majitelky části akcií a požitkových listů, předpokládaje oprávněnost nároku na úhradu kuponů z tohoto příspěvku. Omezení to není odůvodněno mírovou smlouvou St. Germainskou, jejíž čl. 208 vyňradil nástupnickým státům vlastnictví všech statků a majetku rakouské vlády, pokud leží na jich území, a to bez ohledu na pohledávky třetích osob, příslušející jim proti bývalé vládě rakouské a na majetek ten se vztahující. K majetku tomu je zajisté čítati pohledávky i práva, nejen hmotné věci. Odvolací soud právem poukazuje na jediné omezující ustanovení čl. 208, dle něhož cena majetku toho ustanovena bude reparační komisí, by byla přičtěna ve prospěch Rakouska na vrub nástupnického státu, jenž majetek ten převzal. I z toho je vyvoditi, že Rakousko zůstává závazným podmětem ohledně

všech pohledávek, příslušejících třetím osobám vůči bývalé vládě rakouské, a že závazky tyto nebyly převzaty Čsl. státem. Není proto soud oprávněn, by předem již rozhodoval o upotřebení tohoto vlastnictví k jinému určitému účelu, jak činí odvolací soud, jenž ustanovením mírové smlouvy podkládá význam, jehož nemají, a posuzuje tím věc nesprávně po stránce právní.

Čís. 2584.

Rozhodovati o nárocích na náhradu za zboží, požadované za platnosti cís. nařízení ze dne 24. března 1917, čís. 131 ř. zák., přísluší i po jeho zrušení soudům, naznačeným v jeho §u 7, a v řízení tamže upraveném.

Proti usnesením nižších soudů, odmítnuvším pro nepřislušnost jednati o takovýchto nárocích, dopouští se rekurs na Nejvyšší soud.

(Rozh. ze dne 8. května 1923, R I 405/23.)

Dodatel domáhal se na okresním soudě stanovení náhrady za dřevovinu, požadovanou v roce 1920. Soud první stolice, prohlásiv se nepřislušným, návrh zamítl, rekursní soud usnesení potvrdil.

Nejvyšší soud zrušil usnesení obou nižších soudů a uložil prvnímu soudu, by, nehledě k domnělé nepřislušnosti, dále po zákonu jednal.

Důvody:

Stěžovatel domáhá se stanovení náhrady za dřevovinu, požadovanou v roce 1920, podle §u 7 cís. nařízení ze dne 24. března 1917, čís. 131 ř. zák. Dle třetího odstavce tohoto §u 7 se proti rozhodnutí soudu druhé stolice nedopouští další opravný prostředek. Z toho bylo by po případě lze dovozovati, že dovolací rekurs, o který jde, jest nepřipustným — ale není tomu tak. Prvý soud nerozhodl ve věci samé, prohlásiv se nepřislušným, a ani soud rekursní, potvrdiv usnesení prvního soudu, neučinil rozhodnutí ve smyslu §u 7 zmíněného nařízení, nýbrž odmítl použití příslušných ustanovení, a proto nelze brániti navrhovateli, by se opravným prostředkem dle §u 16 nesp. patentu ze dne 9. srpna 1854, čís. 208 ř. zák. připustným nedomáhal nápravy proti srovnalým usnesením nižších soudů. Dovolací rekurs jest oprávněn. Jest pravda, že bylo šem 26 nařízení vlády ze dne 3. září 1920, čís. 516 sb. z. a n. zrušeno cís. nařízení ze dne 24. března 1917, čís. 131 ř. zák., pokud ještě bylo v platnosti. Byla tudíž též zrušena ustanovení §§ 6 a násl. zmíněného cís. nařízení o požadování předmětů potřeby a zejména také ustanovení §u 7, upravující příslušnost okresních soudů k stanovení náhrady za požadované zboží a soudní řízení, a byla nahrazena §§ 4 a násl. nařízení vlády ze dne 3. září 1920, čís. 516 sb. z. a n., jimiž byla odstraněna příslušnost soudů a zavedeno zvláštní řízení za příčinou stanovení náhrady. Avšak tato nová ustanovení platí jen potud, pokud byly předměty potřeby požadovány po dni, kdy nařízení vlády ze dne 3. září 1920, čís. 516 nabylo účinnosti, t. j. po